วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีที่ 20 ฉบับที่ 90 กรกฎาคม – กันยายน 2566
Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University 20(90) July - September 2023

กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษาเวียดนามของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม ในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

COMMUNICATION PROCESS FOR VIETNAMESE INHERITANCE OF THAI-VIETNAMESE FAMILIES IN THAT PHANOM DISTRICT, NAKHON PHANOM PROVINCE

ณัฐพล ชารีรักษ์[1,*] และ วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา[2]
Natthaphon Chareerak[1,*] and Wirat Wongpinunwatana[2]
[1]กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนธาตุพนม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม นครพนม 48110
[2]สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น 40002
[1]Department of Thai Language, Thatphanom School, The Secondary Educational Service Area Office Nakhon Phanom, Nakhon Phanom 48110, Thailand
[2]Program in Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, Khon Kaen 40002, Thailand
Corresponding author: E-mail: jane999niez@gmail.com

รับบทความ 1 สิงหาคม 2565 แก้ไขบทความ 4 ตุลาคม 2565 ตอบรับบทความ 2 พฤศจิกายน 2565 เผยแพร่บทความ ตุลาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษาเวียดนาม และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสืบทอดภาษาเวียดนามของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน 2) กลุ่มวัยกลางคน จำนวน 5 คน 3) กลุ่มเด็กและเยาวชน จำนวน 5 คน และ 4) กลุ่มบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม จำนวน 5 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยแล้วสรุปผลวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษาเวียดนามของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร และปฏิกิริยาป้อนกลับนั้น มีเพียงกลุ่มผู้สูงอายุที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารและพยายามจะสืบทอดภาษาเวียดนามเพียงกลุ่มอายุเดียว และ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการสืบทอดภาษาเวียดนามของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย ทัศนคติทางภาษาและความสามารถทางภาษา และปัจจัยทางสังคม ประกอบด้วย ครอบครัว โรงเรียน สมาคมชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ

คำสำคัญ: กระบวนการสื่อสาร, การสืบทอดภาษา, ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม

ABSTRACT

The objectives of this qualitative research were to 1) investigate the communication process for Vietnamese inheritance, and 2) examine factors affecting Vietnamese inheritance among Thai-Vietnamese families in That Phanom District, Nakhon Phanom Province. Data were collected through in-depth interviews with a sample group of 20 participants, consisting of 1) five elderly people, 2) five middle-aged people, 3) five children and youth, and 4) five experts in Vietnamese language and culture, selected through purposive sampling. The research tool was an interview form. The data were analyzed inductively and summarized using descriptive analysis.

The results showed that: 1) The communication process for Vietnamese inheritance of Thai-Vietnamese families consisted of sources, messages, channels, receivers, and feedback. There was only a group of elderly individuals who acted as messengers and attempted to inherit the Vietnamese language; 2) the factors affecting the Vietnamese language inheritance of Thai-Vietnamese families included personal factors comprising language attitudes and proficiency, and social factors including families, schools, Thai-Vietnamese Association, and other government agencies.

Keywords: Communication Process, Language Inheritance, Vietnamese-Thais

บทนำ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เพราะมีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลไทและกลุ่มภาษาตระกูลมอญ-เขมร ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ส่วนหนึ่งมีประวัติการอพยพมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงในช่วงเวลาต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยปัจจุบันภูมิภาคนี้มีภาษาลาวอีสานเป็นภาษาประจำภูมิภาค เพราะเป็นภาษาของคนส่วนใหญ่ บางครั้งอาจเรียกภาษานี้ว่า ภาษาลาว ภาษาอีสาน หรือภาษาไทยถิ่นอีสาน และนอกจากนี้ยังมีภาษาตระกูลไทอื่น ๆ เช่น ภาษาผู้ไท ภาษาญ้อ ภาษาแสก ภาษากะเลิง เป็นต้น ซึ่งภาษาเหล่านี้ก็คือ ภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติการอพยพมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีผู้พูดภาษาเวียดนามที่อพยพมาจากประเทศเวียดนามอีกจำนวนหนึ่งด้วย (ณัฐพล ชารีรักษ์, 2563, หน้า 46)

จากการศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวเวียดนามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า การอพยพครั้งใหญ่ของชาวเวียดนามคือการอพยพในช่วงสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างฝรั่งเศสกับเวียดนาม ทำให้ชาวเวียดนามจำนวนมากอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศลาว กัมพูชา และไทย และเมื่อฝรั่งเศสกลับเข้ามายึดครองประเทศลาวและกัมพูชาอีกครั้ง ชาวเวียดนามที่อาศัยอยู่ในทั้ง 2 ประเทศก็พากันอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยโดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามเขตเมืองริมฝั่งแม่น้ำโขง (จตุพร ดอนโสม, 2551, หน้า 1-2, นิภากร กำจรเมนุกูล, 2556, หน้า 3, กรรณิการ์ วรหาร, 2556, หน้า 1-2 และณรงค์ศักดิ์ คูบุญญอารักษ์, 2560, หน้า 78) โดยเฉพาะจังหวัดนครพนมถือเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่กลุ่มขบวนการชาตินิยมเลือกเป็นฐานใหม่และเป็นฐานนอกประเทศที่ใช้ต่อต้านฝรั่งเศส เพราะเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้ที่สุด ถ้าหากเดินทางจากภาคเหนือหรือภาคกลางตอนเหนือของประเทศเวียดนาม โดยเฉพาะจังหวัดเหง่อานห์ ซึ่งเป็นบ้านเกิดของอดีตประธานาธิบดีโฮจิมินห์ (กรรณิการ์ วรหาร, 2556, หน้า 2) เมื่ออพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดนครพนมก็อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนทั้งในเขตอำเภอเมืองนครพนม ท่าอุเทน บ้านแพง และธาตุพนม (นิภากร กำจรเมนุกูล, 2556, หน้า 72)

เมื่อชาวเวียดนามอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยก็ถูกจำกัดสิทธิ์ในหลายด้าน ซึ่งนิภากร กำจรเมนุกูล (2556, หน้า 71-72) อธิบายไว้ว่า ชาวเวียดนามอพยพถูกจำกัดสิทธิเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่อาศัย การทำมาหากิน การศึกษา และถูกกำหนดสถานะให้เป็น “ผู้อพยพ” แทนที่จะเป็น “คนต่างด้าว” หรือ “ผู้ที่ได้รับสัญชาติไทย” และเมื่อถูกจำกัดสิทธิเหล่านี้ก็ทำให้ชาวเวียดนามอพยพในยุคนั้นเกิดสำนึกว่าตนคือ “คนอื่น” ในสังคมไทย เกิดการลักลอบสอนภาษาเวียดนามให้กับลูกหลานในชุมชนและพูดภาษาเวียดนามภายในชุมชนเท่านั้น ขณะเดียวกันก็ต้องเรียนรู้ภาษาไทยจากชาวบ้านหรือสังคมรอบข้าง เพราะช่วงแรกที่อพยพเข้ามายังไม่สามารถพูดภาษาไทยได้จึงต้องระมัดระวังตัวเองจากเจ้าหน้าที่รัฐ พฤติกรรมนี้สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมการสื่อสารของชาวเวียดนามอพยพที่อยู่ในลักษณะ “ลักลอบ” หรือ “หลบซ่อน” และเมื่อสมัยนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ได้สานต่อนโยบายจากพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ คือการผ่อนปรนต่อชาวเวียดนามอพยพ นำไปสู่การให้ “สัญชาติไทย” กับลูกหลานของชาวเวียดนามอพยพและให้สถานะ “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย” กับชาวเวียดนามอพยพรุ่นก่อน และเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 มีการอนุมัติให้สัญชาติไทยกับชาวเวียดนามอพยพเป็นครั้งแรก จึงถือเป็นจุดเปลี่ยนของชาวเวียดนามอพยพที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยสู่การเป็น “ไทยใหม่” หรือ “ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม” ทำให้สถานภาพของชาวเวียดนามอพยพมีความมั่นคงมากขึ้น มีสิทธิต่าง ๆ เท่าเทียมกับคนไทย และกลายเป็นคนไทยเต็มตัว (ณัฐพล ณ สงขลา, 2563, หน้า 16-18)

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ภาษาของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพอสรุปได้ว่า มีแนวโน้มที่จะสูญหายไปในอนาคตอันใกล้ สืบเนื่องมาจากไม่มีการสืบทอดภาษาเวียดนามภายในครอบครัว เช่น ผลการวิจัยของเหงียน ถิ ถ่าว (2552, หน้า 56, 63-67) พบว่า การใช้ภาษาเวียดนามส่วนใหญ่จะเป็นรุ่นกลุ่มผู้สูงอายุ ขณะที่กลุ่มวัยกลางคนยังใช้บ้างบางสถานการณ์ ส่วนกลุ่มเด็กและเยาวชนจะใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นผลมาจากการเข้าเรียนในโรงเรียนตั้งแต่เด็ก สอดคล้องกับผลการวิจัยของเฟื่องฟ้า ลัยมณี (2556, หน้า 144-145) พบว่า ภาษาเวียดนามของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามมีแนวโน้มจะสูญหายไป เพราะกลุ่มเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ที่เกิดและเติบโตในประเทศไทยไม่ค่อยให้ความสำคัญกับภาษาเวียดนามมากนัก บางครอบครัวไม่ได้บังคับและไม่ได้ใช้ภาษาเวียดนามสื่อสารกับลูกหลาน กลุ่มเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่บางคนแม้จะฟังและเข้าใจภาษาเวียดนามได้บ้าง แต่ก็ไม่สามารถพูดได้ ซึ่งเกิดจากสาเหตุสำคัญ คือ เมื่อกลุ่มคนรุ่นใหม่เข้ารับการศึกษาในระบบโรงเรียนซึ่งใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก เมื่ออยู่ในครอบครัวก็ไม่ใช้ภาษาเวียดนาม และเมื่อเติบโตขึ้นก็ได้การแต่งงานกับคนต่างกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ภาษาเวียดนาม เพราะหากสามีหรือภรรยาพูดภาษาเวียดนามไม่ได้ ลูกหลานที่เกิดในครอบครัวนั้นก็จะไม่มีโอกาสใช้ภาษาเวียดนาม แต่ถึงอย่างไร ผลการวิจัยของ นิภากร กำจรเมนุกูล (2556, หน้า 89) กลับเห็นว่าแม้ภาษาเวียดนามมีแนวโน้มจะสูญหายไป แต่ก็ยังมีแนวโน้มที่จะพยายามธำรงภาษาเวียดนามไว้เช่นกัน เพราะยังมีการใช้ภาษาเวียดนามอยู่ในชีวิตประจำวัน แม้จะใช้ปนกันกับภาษาไทยหรือภาษาลาวอีสานก็ตาม ตลอดจนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นพ่อแม่ยังเห็นความสำคัญของการสืบทอดภาษาเวียดนาม

“การสืบทอดภาษา” เป็นพฤติกรรมการถ่ายทอดภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่น หรือเป็นพฤติกรรมการถ่ายทอดภาษาระหว่างรุ่นเดียวกัน โดยการเรียนรู้และปฏิบัติสืบเนื่องกันมาเป็นเวลานานพอสมควรเพื่อให้ภาษานั้นสามารถธำรงอยู่ได้และแสดงให้เห็นว่ายังมีการใช้ภาษานั้นอยู่ในชีวิตประจำวัน (Chareerak & Wongpinunwatana, 2018, p. 278) ซึ่งแนวคิดด้านการสื่อสารเป็นแนวคิดทฤษฎีที่นักวิชาการนำมาเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเพื่อศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษา ดังที่งานวิจัยของสุนทราภรณ์ ตาลกุล (2557, หน้า 6-7) และสุนทราภรณ์ ตาลกุล สุภาภรณ์ ศรีดี และไพบูรณ์ คะเชนทรพรค์ (2559, หน้า 173) ได้อธิบายไว้ว่า กระบวนการสื่อสารเป็นลำดับขั้นตอนของการสื่อสารด้วยภาษาประจำกลุ่ม โดยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) ผู้ส่งสารทำหน้าที่เป็นผู้สืบทอดหรือผู้พูดภาษาประจำกลุ่ม 2) สาร คือ ภาษาประจำกลุ่มนั้น ๆ 3) ช่องทางสื่อสารอาจเป็นการพูดคุยวิทยุชุมชน หรือหอกระจายข่าว และ 4) ผู้รับสารคือผู้รับการถ่ายทอดภาษา และจากการทบทวนงานวิจัยทั้งของ ธนทรัพย์ มีทรัพย์ (2549, หน้า 203-204) มาฆะ ขิตตะสังคะ และคณะ (2555, หน้า 11-21), สุนทราภรณ์ ตาลกุล (2557, หน้า 27-40), สุนทราภรณ์ ตาลกุล สุภาภรณ์ ศรีดี และไพบูรณ์ คะเชนทรพรรค์ (2559, หน้า 175-178), เหนือขวัญ บัวเผื่อน (2560, หน้า 289) และ Chareerak & Wongpinunwatana (2018, pp. 279-280) พบว่า ครอบครัวถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสืบทอดภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในอดีตชาวเวียดนามที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ก็ถูกจำกัดสิทธิด้านต่าง ๆ เช่นเดียวกับชาวเวียดนามกลุ่มอื่น ๆ ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย การถูกจำกัดสิทธินั้นจึงทำให้ชาวเวียดนามในอำเภอธาตุพนมไม่แสดงตัวตนว่าเป็นชาวเวียดนามให้บุคคลอื่นได้รับรู้ และพยายามที่จะเรียนรู้ภาษาลาวอีสานและภาษาไทยเพื่อสื่อสารกับคนต่างกลุ่ม ขณะเดียวกันก็จะใช้ภาษาเวียดนามภายในครอบครัวหรือกับชาวเวียดนามด้วยกันเท่านั้น และเมื่อได้สัญชาติไทยกลายเป็น “คนไทยใหม่” หรือ “ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม” จึงเกิดการรวมตัวกันขึ้นจัดตั้งสมาคมชาวไทยเชื้อสายเวียดนามอำเภอธาตุพนมขึ้น เพื่อติดต่อสื่อสารระหว่างชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในอำเภอธาตุพนม และจัดการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในกลุ่มเพื่อส่งเสริมและรักษา อัตลักษณ์ของเชื้อชาติเวียดนามเอาไว้ให้ลูกหลานได้รู้จัก (ทวี รุ่งโรจน์อุดมผล, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2564)

ด้วยเหตุผลที่ผู้วิจัยนำเสนอมาข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษาเวียดนามในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม ผลการวิจัยจะเป็นสารสนเทศสำคัญให้กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดทำนโยบายเพื่อสืบสานและรักษาภาษาเวียดนามให้สามารถธำรงอยู่คู่กับชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในอำเภอธาตุพนมต่อไปได้ ขณะเดียวกันก็จะเกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษาและเป็นแนวทางในการศึกษากับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับเวียดนามศึกษาในอีกแง่มุมหนึ่งด้วย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารใช้ในการสืบทอดภาษาเวียดนามของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสืบทอดภาษาเวียดนามของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

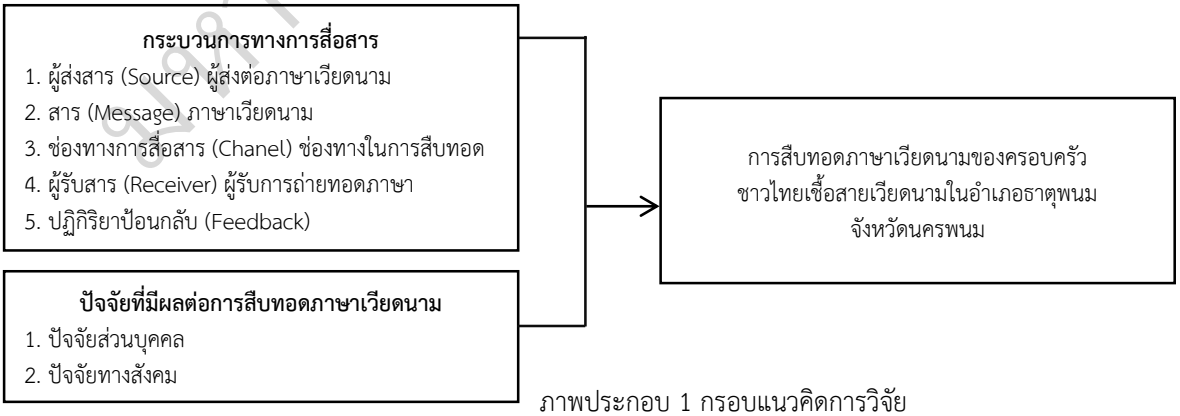

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยทบทวนแนวคิดทฤษฎีกับการสื่อสารและกระบวนการสื่อสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษาเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัย

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเก็บข้อมูลจากครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 5 ครอบครัว ที่ประกอบด้วยชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม 3 กลุ่มอายุ ได้แก่ 1) กลุ่มผู้สูงอายุ 2) กลุ่มวัยกลางคน และ 3) กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มตัวอย่างอีกกลุ่มคือ กลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้สูงอายุ คือ ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้น จำนวน 5 คน จาก 5 ครอบครัว ผู้วิจัยนิยามกลุ่มอายุนี้ว่า “ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม **รุ่นที่ 1**”

2.2 กลุ่มวัยกลางคน คือ ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่มีอายุระหว่าง 30–55 ปี มี จำนวน 5 คน จาก 5 ครอบครัว ผู้วิจัยนิยามกลุ่มอายุนี้ว่า “ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม **รุ่นที่ 2**”

2.3 กลุ่มเด็กและเยาวชน คือ ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี มี จำนวน 5 คน จาก 5 ครอบครัว ผู้วิจัยนิยามกลุ่มอายุนี้ว่า “ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม **รุ่นที่ 3**”

2.4 กลุ่มบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม จำนวน 5 คน ได้แก่ นายกสมาคมชาวไทยเชื้อสายเวียดนามอำเภอธาตุพนม จำนวน 1 คน รองนายกสมาคมชาวไทยเชื้อสายเวียดนามอำเภอธาตุพนม จำนวน 2 คน ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอธาตุพนม จำนวน 1 คน และครูผู้สอนภาษาเวียดนามจากโรงเรียนธาตุพนม จำนวน 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และใช้แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured interview) ร่วมด้วย

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์ตามข้อคำถามจากแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบกับการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างร่วมกับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในประเพณีตรุษญวน พิธีไหว้เจ้าที่ศาลเจ้าดึกแถ่งเตริน และงานฌาปนกิจศพทั้งในบ้านเจ้าภาพและสุสานห้วยแคนเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพมาประกอบการสรุปผลและการอภิปรายผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์มาตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล จากนั้นจึงตีความและตรวจสอบหาจุดที่คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันเพื่อสร้างข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

6. การนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์เป็น 2 ประเด็น มีรายละเอียด ดังนี้

1. กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษาเวียดนามของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม

การสืบทอดภาษาเวียดนามของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนามจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญเพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษาเวียดนามของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม ดังนี้

1.1 ผู้ส่งสาร (Source) คือ ผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาเวียดนามเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ส่งสาร ได้แก่ ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 โดยรุ่นที่ 1 ได้รับการอบรมเลี้ยงดูเป็นภาษาเวียดนามจากพ่อและหรือแม่ของตนซึ่งเป็นชาวเวียดนามอพยพ จึงเกิดการเรียนรู้และซึมซับภาษาเวียดนามเมื่อยังเป็นเด็ก เมื่อเติบโตและมีลูกก็ยังคงพูดภาษาเวียดนามควบคู่กับภาษาลาวอีสานและภาษาไทยกับลูก (รุ่นที่ 2) ซึ่งทำให้ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 2 ยังคงสามารถใช้ภาษาเวียดนามเพื่อสื่อสารได้ในระดับหนึ่ง และเมื่อเลี้ยงหลาน (รุ่นที่ 3) ก็พยายามใช้ภาษาเวียดนามบ้างเล็กน้อยในระดับพื้นฐานเท่านั้น เช่น การทักทายกันในชีวิตประจำวัน เป็นต้น แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะใช้ภาษาลาวอีสานและภาษาไทยมากกว่า และเมื่อหลานโตขึ้นและเข้าเรียนในโรงเรียนยิ่งแทบจะไม่ใช้ภาษาเวียดนามกับหลาน ขณะที่รุ่นที่ 2 แม้จะมีโอกาสได้รับการอบรมเลี้ยงดูเป็นภาษาเวียดนามจากพ่อแม่ (รุ่นที่ 1) แต่เมื่ออบรมเลี้ยงดูลูก (รุ่นที่ 3) ก็จะใช้ภาษาลาวอีสานและภาษาไทยแทนการใช้ภาษาเวียดนาม

เมื่อพิจารณาผู้ส่งสารทำให้เห็นว่า มีเพียงชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 1 เท่านั้นทำหน้าที่ส่งสารเป็นภาษาเวียดนามให้กับรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 โดยใช้ภาษาเวียดนามในรูปแบบการสลับภาษา (Code-switching) คือใช้ภาษาเวียดนามสลับกับภาษาลาวอีสานและภาษาไทยในระดับประโยค และรูปแบบการปนภาษา (Code-mixing) คือ นำเอาคำในภาษาเวียดนามมาปนใช้กับภาษาลาวอีสานและภาษาไทย ขณะที่รุ่นที่ 2 แทบจะไม่ทำหน้าที่ส่งสารเป็นภาษาเวียดนามในระดับประโยคเลย แต่จะใช้ในระดับคำเพื่อปนกับภาษาลาวอีสานและภาษาไทยเท่านั้น ดังนั้นการส่งสารเป็นภาษาเวียดนามจึงอาจอยู่ในรูประดับประโยคหรือในระดับคำทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของการใช้ภาษาในแต่ละครั้ง

1.2 สาร (Message) คือ ภาษาเวียดนามที่ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามใช้สื่อสารกัน ซึ่งในปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 1 ยังคงใช้ภาษาเวียดนาม ขณะที่รุ่นที่ 2 ยังใช้ภาษาเวียดนามในระดับคำปนกับภาษาลาวอีสานและภาษาไทย เพราะชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 มีความสามารถทางภาษาเวียดนามลดลง โดยเฉพาะรุ่นที่ 3 แทบจะไม่สามารถใช้ภาษาเวียดนามเพื่อสื่อสารในระดับประโยคได้ นอกจากนี้ทั้งรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 มีความรู้สึกและความคิดเห็นว่าภาษาเวียดนามไม่ได้มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันอีกต่อไป

1.3 ช่องทางการสื่อสาร (Chanel) คือ ช่องทางในการส่งผ่านภาษาเวียดนาม พบว่า ช่องทางในการส่งผ่านภาษาในครอบครัว ได้แก่ กิจวัตรประจำวันภายในครอบครัวของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามทำให้มีโอกาสในการใช้ภาษาเวียดนาม เช่น การรับประทานอาหารร่วมกัน เป็นต้น และประเพณีตรุษญวนเป็นอีกช่องทางที่ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 มีโอกาสหัดอ่านและหัดพูดภาษาเวียดนาม เช่น ชื่อของบรรพบุรุษซึ่งเขียนเป็นด้วยตัวอักษรเวียดนามหรือจื๋อโกว๊กหงือ (chữ Quốc ngữ) หรือการอวยพรและขอพรเป็นภาษาเวียดนาม เป็นต้น และยังมีช่องทางการส่งผ่านภาษาเวียดนามนอกครอบครัว ได้แก่ พิธีงานฌาปนกิจศพและพิธีไหว้เจ้าที่ ศาลเจ้า “ดึกแถ่งเตริ่น” ซึ่งการประกอบพิธีกรรมทั้ง 2 นี้ จะมีผู้สูงอายุที่สามารถใช้ภาษาเวียดนามได้ประกอบพิธีเป็นภาษาเวียดนาม ทำให้รุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 ที่เข้าร่วมพิธีมีโอกาสได้เรียนรู้ภาษาเวียดนามได้

1.4 ผู้รับสาร (Receiver) คือ ผู้ที่สามารถถอดรหัสสารของผู้ส่งสาร หรือผู้ที่สามารถรับสารอย่างเข้าใจ และมีการโต้ตอบกลับ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้รับสาร ได้แก่ ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 โดยรุ่นที่ 2 ได้รับการเลี้ยงดูเป็นภาษาลาวอีสานและภาษาไทยเป็นหลัก หรืออาจได้รับการเลี้ยงดูเป็นภาษาเวียดนามบ้างในบางครอบครัว หรืออาจได้รับการเลี้ยงดูทั้ง 3 ภาษา ทั้งนี้เนื่องจากรุ่นที่ 1 ได้แต่งงานกับคนที่ไม่ใช่ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามด้วยกันทำให้ภาษาเวียดนามจึงไม่มีความสำคัญกับชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 2 ส่วนรุ่นที่ 2 เองก็แต่งงานกับคนที่ไม่ใช่ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามเช่นกัน ดังนั้นชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 3 จึงรู้สึกว่าภาษาเวียดนามหมดความสำคัญลง ขณะเดียวกันเมื่อเข้าเรียนในโรงเรียนทั้งภาษาลาวอีสานและภาษาไทยก็ยิ่งเข้ามามีบทบาทมากขึ้น

1.5 ปฏิกิริยาป้อนกลับ (Feedback) คือ การโต้ตอบกลับของผู้รับสารหลังจากได้รับสารจากผู้ส่งสาร ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ปฏิกิริยาป้อนกลับของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 2 หลังจากได้รับสารจากรุ่นที่ 1 และชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 3 หลังจากได้รับสารจากรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 1 แม้ว่ารุ่นที่ 1 จะพยายามที่จะใช้ภาษาเวียดนามเพื่อพูดคุยกับลูก (รุ่นที่ 2) และพูดคุยกับหลาน (รุ่นที่ 3) แต่ทั้ง 2 รุ่นก็จะใช้ภาษาลาวอีสานหรือภาษาไทยเป็นหลักเพื่อโต้ตอบกับรุ่นที่ 1 แม้ว่าจะเข้าใจความหมายที่รุ่นที่ 1 พูดคุยก็ตาม กรณีที่ไม่เข้าใจก็จะใช้ภาษาลาวอีสานหรือภาษาไทยถามกลับไปว่า “คำนี้แปลว่าอะไร” “เมื่อกี้พูดว่าอะไร” หรือ “พูดภาษาลาวอีสานหรือภาษาไทยได้ไหม ไม่เข้าใจ” เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษาเวียดนามของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนามทั้ง 5 ครอบครัวมีเพียงรุ่นที่ 1 เท่านั้นยังคงใช้ภาษาเวียดนามกับรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 ซึ่งจะใช้ภาษาเวียดนามทั้งสลับและปนกับกับภาษาลาวอีสานและกับภาษาไทย ขณะที่รุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 จะใช้ภาษาลาวอีสานและภาษาไทยแทนการใช้ภาษาเวียดนาม จึงอาจสรุปได้ว่าแทบจะไม่หลงเหลือการสืบทอดภาษาเวียดนามในกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษาเวียดนามในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการสืบทอดภาษาเวียดนามของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม

การสืบทอดภาษาเวียดนามของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนามจะยังคงดำเนินต่อไปได้ขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยทางสังคม ดังนี้

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะส่วนบุคคลของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่ช่วยให้เกิดกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษา ได้แก่ ทัศนคติทางภาษา และความสามารถทางภาษา ดังนี้

1) ทัศนคติทางภาษา เป็นความรู้สึกและความคิดเห็นของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่มีต่อภาษาเวียดนาม ซึ่งชาวไทยเชื้อสายเวียดนามทั้ง 3 รุ่นรู้สึกและเห็นว่าภาษาเวียดนามเริ่มหมดความสำคัญในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 ขณะที่รุ่นที่ 1 เองก็รู้สึกเช่นเดียวกัน แต่ก็ต้องพูดคุยกับลูกและหลานเป็นภาษาเวียดนามบ้าง เพราะถือว่าเป็นภาษาประจำกลุ่มของตน ไม่อยากให้ภาษาเวียดนามนั้นสูญหายไป ดังนั้น หากชาวไทยเชื้อสายเวียดนามทั้ง 3 รุ่นมีความรู้สึกและความคิดเห็นที่ดีต่อภาษาเวียดนามก็อาจจะใช้ภาษาเวียดนามในครอบครัวมากขึ้น

2) ความสามารถทางภาษา เป็นความสามารถในการใช้ภาษาเวียดนาม ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามมีความสามารถทางภาษาเวียนนามลดลงตามกลุ่มอายุ กล่าวคือ ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 1 สามารถฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาเวียดนามได้เป็นอย่างดี ขณะที่รุ่นที่ 2 สามารถฟังและพูดได้บ้างในระดับบทสนทนาหรือคำศัพท์พื้นฐานเท่านั้น ความสามารถด้านการอ่านและการเขียนแทบจะไม่หลงเหลือ ส่วนใหญ่แล้วจะสามารถอ่านและเขียนได้เฉพาะชื่อ-ชื่อสกุลของบรรพชนในครอบครัวเท่านั้น ส่วนรุ่นที่ 3 แทบจะใช้ภาษาเวียดนามไม่ได้เลย ดังนั้นเมื่อรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 มีความสามารถทางภาษาเวียดนามน้อยจึงจำเป็นที่จะต้องใช้ภาษาอื่นที่ตนเองแทนภาษาเวียดนาม นั่นก็คือ ภาษาลาวอีสานและภาษาไทย

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าทัศนคติทางภาษาและความสามารถทางภาษาเป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญที่มีผลต่อการสืบทอดภาษาเวียดนาม เพราะหากชาวไทยเชื้อสายเวียดนามมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาของตนแล้วก็จะพยายามเรียนรู้ภาษาเวียดนามให้มากขึ้น และพยายามใช้ภาษาเวียดนามให้มากขึ้นด้วย ซึ่งอาจทำให้ความสามารถทางภาษาเวียดนามดีขึ้นเช่นกัน และหากความสามารถทางภาษาเวียดนามดีขึ้นแล้ว ก็อาจทำให้ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามใช้ภาษาเวียดนามในครอบครัวมากขึ้นด้วย

2.2 ปัจจัยทางสังคม คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มย่อยหรือสถาบันทางสังคมที่ช่วยให้เกิดกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษา โดยอาศัยกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ซึ่งเป็นกระบวนการอบรมสั่งสอนลูกหลานชาวไทยเชื้อสายเวียดนามให้รู้จักกฎระเบียบ ข้อประพฤติปฏิบัติ ตลอดจนข้อห้ามต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่สมาชิกทุกคนในสังคมจะต้องได้ได้รับตลอดชีวิตเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมนั้น ๆ ได้ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของกลุ่มย่อยหรือสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่ดังกล่าว ผลการวิจัย พบว่า สถาบันทางสังคม ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สมาคมชาวไทยเชื้อสายเวียดนามอำเภอธาตุพนม และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ มีผลต่อการสืบทอดภาษาเวียดนาม ดังนี้

1) ครอบครัว เป็นสถาบันทางสังคมที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการสืบทอดภาษาเวียดนามในครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นหน่วยย่อยทางสังคมที่ทำหน้าที่สำคัญ คือ การเลี้ยงดู และอบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่วัยเยาว์ ในอดีตชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 1 ใช้ภาษาเวียดนามทั้งสลับและปนกับภาษาลาวอีสานและปนภาษาไทยเพื่อสื่อสารกับรุ่นที่ 2 และเมื่อมีสมาชิกในรุ่นที่ 3 ในครอบครัวก็พบว่า ภาษาลาวอีสานและภาษาไทยเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนามมากยิ่งขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การปลูกฝังค่านิยมในการใช้ภาษาเวียดนามในครอบครัวจึงไม่เกิดขึ้นซึ่งส่งผลต่อความสามารถทางภาษาเวียดนามและทัศนคติที่มีต่อภาษาเวียดนามของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นหลังที่กำลังลดลงด้วย เมื่อสมาชิกในครอบครัวใช้ภาษาลาวอีสานและ/หรือภาษาไทยเพื่อเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัวแทนการใช้ภาษาเวียดนามเหมือนในอดีต ภาษาเวียดนามจึงอาจจะไม่ได้สืบทอดไปยังชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นต่อไปได้

2) โรงเรียน เป็นสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนสมาชิกในสังคมต่อจากสถาบันครอบครัว เมื่อถึงวัยเรียนครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนามก็จะส่งลูกหลานของตนเข้าไปเรียนในระบบการศึกษาไทย ซึ่งชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 1 แทบจะไม่ได้เข้าเรียนในระบบการศึกษาไทยเลยด้วยเหตุผลทางการเมืองในอดีต ต่อมาเมื่อมีนโยบายที่เปิดกว้างให้กับลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามจึงสามารถเข้าศึกษาในระบบการศึกษาได้จึงทำให้ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนตามกฎหมาย เพราะลูกหลานชาวไทยเชื้อสายเวียดนามบางคนก็ได้รับสัญชาติไทยแล้ว ส่งผลให้กลุ่มคนทั้ง 2 รุ่นได้เรียนรู้ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน และได้เรียนรู้ภาษาลาวอีสานซึ่งเป็นภาษาของคนในพื้นที่ในอำเภอธาตุพนม

เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ภายในปี 2558 ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนธาตุพนมได้เล็งเห็นความสำคัญของนโยบายดังกล่าว ประกอบกับพื้นที่ในอำเภอธาตุพนมเป็นพื้นที่ที่มีชาวไทยเชื้อสายเวียดนามอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเปิดสอนรายวิชา “ภาษาเวียดนาม” โดยมีครูผู้สอนที่จบวิชาเอกภาษาเวียดนาม จำนวน 2 คน จัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนโรงเรียนธาตุพนมทุกระดับชั้น รวมทั้งลูกหลานของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามด้วย แต่ถึงอย่างไร ลูกหลานชาวไทยเชื้อสายเวียดนามเองก็ไม่ได้ใช้ภาษาเวียดนามในโรงเรียน เพราะรู้และเข้าใจภาษาเวียดนามในระดับคำศัพท์เท่านั้น แทบจะไม่สามารถสื่อสารในระดับ

ประโยคได้เลย จึงทำให้ใช้ภาษาไทยและภาษาลาวอีสานแทน ทั้งนี้ในอนาคตทางโรงเรียนจะมีความร่วมมือกับสมาคมชาวไทยเชื้อสายเวียดนามอำเภอธาตุพนมโดยเชิญปราชญ์ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามเข้ามาช่วยจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมเวียดนามให้กับนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งจะช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับนักเรียนมากยิ่งขึ้นด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่านโยบายของโรงเรียนอาจมีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ลูกหลานชาวไทยเชื้อสายเวียดนามเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ภาษาเวียดนาม ตระหนักถึงความสำคัญ และเห็นคุณค่าของภาษาและวัฒนธรรมประจำกลุ่มของตนมากขึ้น

3) สมาคมชาวไทยเชื้อสายเวียดนามอำเภอธาตุพนม เป็นอีกหนึ่งสถาบันทางสังคมที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อกิจกรรมสาธารณประโยชน์และสาธารณกุศลร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ในอำเภอธาตุพนม และเป็นองค์กรของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในระดับท้องถิ่นที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้กับชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม ตลอดจนสร้างความรัก ความสามัคคี และสร้างความร่วมมือร่วมใจสืบสาน รักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามให้คงอยู่ต่อไป ดังนั้น สมาคมฯ จึงมีหน้าที่สำคัญอีกประการ คือ จัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการใช้ภาษาเวียดนามของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม เพราะภาษาเวียดนามถือเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมอีกอย่างที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามได้ สมาคมฯ มีความพยายามที่จะเชิญชวนให้สมาชิกในสมาคมฯ รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 ใช้ภาษาเวียดนามพูดคุยกับลูกหลานเมื่ออยู่ในครอบครัว ซึ่งอาจจะพูดคุยในระดับประโยคหรือระดับคำศัพท์พื้นฐานที่ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้ลูกหลานค่อย ๆ ได้เรียนรู้และซึมซับภาษาเวียดนามทีละเล็กละน้อย และปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามต่อภาษาและวัฒนธรรมเวียดนาม

4) หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอธาตุพนม ถือเป็นสถาบันทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่งที่มีส่วนช่วยส่งเสริม อนุรักษ์ และคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอธาตุพนมจึงสามารถจัดทำนโยบายและข้อบัญญัติที่จะส่งเสริม อนุรักษ์ และคุ้มครองภาษาเวียดนามในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือของหน่วยงานทุกภาคส่วนเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้มีโอกาสใช้ภาษาเวียดนามในสถานการณ์ต่าง ๆ ขณะที่สภาวัฒนธรรมอำเภอธาตุพนมและสภาวัฒนธรรมตำบลต่าง ๆ ในอำเภอธาตุพนมก็มีส่วนสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการสืบทอดภาษาเวียดนามได้ เพราะหน่วยงานเหล่านี้คือ เครือข่ายทางวัฒนธรรมที่ร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาต่าง ๆ ในท้องถิ่น ดังนั้น ถ้าหน่วยงานภาครัฐร่วมมือกันก็จะสามารถช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมเวียดนามกับคนในอำเภอธาตุพนม อาจส่งผลให้ลูกหลานชาวไทยเชื้อสายเวียดนามทั้งรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 หันกลับมาสนใจและภาคภูมิใจในภาษาและวัฒนธรรมของตนมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าครอบครัวอาจเป็นปัจจัยแรกและปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสืบทอดภาษา เพราะหากสมาชิกในครอบครัวสอนให้ลูกหลานของตนสามารถพูดและฟังภาษาเวียดนาม และสามารถสร้างความภาคภูมิใจในภาษาและวัฒนธรรมเวียดนามของกลุ่มตนเองให้กับลูกหลานได้ ก็จะเกิดการสืบทอดภาษาขึ้นได้ในครอบครัว สถาบันทางสังคมทั้งโรงเรียนธาตุพนม สมาคมชาวไทยเชื้อสายเวียดนามอำเภอธาตุพนม และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ก็จะเหมือนฟันเฟืองสำคัญที่ช่วยเป็นกลไกให้เกิดการสืบทอดภาษาเวียดนามภายในครอบครัว แต่หากครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่นี้ได้ สถาบันทางสังคมเหล่านี้ก็จะกลายเป็นฟันเฟืองที่กำลังขึ้นสนิม แม้จะสามารถช่วยให้เกิดการสืบทอดภาษาเวียดนามได้ในระดับหนึ่งแต่ก็ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่

กล่าวโดยสรุป ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามจะสามารถสืบทอดภาษาเวียดนามได้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีสำนึกความเป็นเวียดนามอย่างเข้มแข็ง ซึ่งจะต้องเริ่มจากครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันหลักที่ถ่ายทอดภาษาเวียดนามให้กับลูกหลานภายในครอบครัวให้สามารถใช้ภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสารในระดับดี ไม่ใช่เพียงแค่ระดับพื้นฐานเท่านั้น นอกจากนี้ก็ต้องปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้กับลูกหลานด้วย เช่น ทัศนคติต่อภาษาเวียดนาม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสถาบันทางสังคมอีกหลายสถาบันเป็นเหมือนฟันเฟืองสำคัญที่ทำให้เกิดการสืบทอดภาษาเวียดนาม เช่น โรงเรียนธาตุพนม เปิดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาเวียดนามให้กับนักเรียนทุกระดับชั้น รวมทั้งลูกหลานชาวไทยเชื้อสายเวียดนามด้วย สมาคมชาวไทยเชื้อสายเวียดนามซึ่งเป็นองค์กรระดับท้องถิ่นที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อช่วยสร้างความรัก ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้กับชาวไทยเชื้อสายเวียดนามทุกกลุ่มอายุ ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เช่น เทศบาลตำบลธาตุพนม สภาวัฒนธรรมอำเภอธาตุพนม ก็มีส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมและรณรงค์ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความรัก และความสามัคคีด้วยเช่นกัน ดังนั้นหากทุกภาคส่วนร่วมมือ ร่วมใจสร้างสำนึกความเป็นลูกหลานชาวไทยเชื้อสายเวียดนามย่อมก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน และพร้อมที่จะธำรงภาษาเวียดนามให้คงอยู่ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าแทบจะไม่หลงเหลือการสืบทอดภาษาเวียดนามในกระบวนการสื่อสาร เพราะมีเพียงชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 1 เท่านั้นที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารและพยายามจะสืบทอดภาษาเวียดนาม ผู้วิจัยจึงมีประเด็นที่จะอภิปรายเกี่ยวกับการสืบทอดภาษาเวียดนามในกระบวนการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในแต่ละรุ่น ดังนี้

รุ่นที่ 1 หรือกลุ่มผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาวเวียดนามอพยพ หรือบางคนก็มีพ่อแม่เป็นชาวเวียดนามอพยพ ได้รับการเลี้ยงดูและการอบรมสั่งสอนเป็นภาษาเวียดนามภายในครอบครัว รุ่นนี้จึงเกิดการเรียนรู้และซึมซับการใช้ภาษาเวียดนามโดยธรรมชาติในช่วงเวลาที่อพยพมาอยู่ในประเทศไทย รุ่นนี้บางคนที่เกิดขึ้นในประเทศไทยก็ได้เรียนภาษาเวียดนามจากโรงเรียนที่สอนภาษาเวียดนามในสมัยนั้น และถึงแม้ว่าบางช่วงเวลาในอดีตรัฐบาลจะเข้มงวดและมีนโยบายสั่งห้ามไม่ให้มีการเรียนการสอนภาษาเวียดนามชาวเวียดนามอพยพในสมัยนั้นก็ยังคงแอบเรียนภาษาเวียดนามภายในกลุ่ม และแม้ว่ารุ่นนี้จะผ่านความยากลำบากจากเหตุการณ์ทางการเมืองหลายเหตุการณ์ แต่ก็จะปลูกฝังให้เกิดความรัก หวงแหน และภาคภูมิใจในบรรพชนและชาติบ้านเมือง ดังที่ เฟื่องฟ้า ลัยมณี (2556, หน้า 73) กล่าวไว้ว่า ชาวเวียดนามอพยพที่อพยพเข้ามาอาศัยตามจังหวัดชายแดนริมฝั่งแม่น้ำโขงในประเทศไทยจะรวมกลุ่มกันเพื่ออุดมดการณ์ทางการเมือง และบังคับให้ชาวเวียดนามอพยพทุกคนต้องเรียนภาษาเวียดนาม ขณะเดียวกันก็ปลูกฝังค่านิยมทางการเมืองควบคู่ไปด้วย และมักจะถูกปลูกฝังว่าไม่ให้ลืมรากเหง้าของตนเอง ต้องสามารถอ่านและเขียนภาษาเวียดนามให้ได้โดยมีครูหรือญาติ ๆ ในละแวกใกล้เคียงเป็นผู้สอน

ขณะที่ นิภากร กำจรเมนุกูล (2556, หน้า 71-73, 147) ยังกล่าวไว้อย่างสอดคล้องกันว่า ชาวเวียดนามอพยพในยุคนั้นเกิดความรู้สึกว่าตนเป็น “คนอื่น” ในสังคมไทย จึงพยายามออาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ปลูกฝังให้ลูกหลานได้เรียนรู้ภาษาเวียดนามซึ่งเป็นภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ของตน แม้จะได้รับผลกระทบทางการเมืองและถูกจำกัดสิทธิหลายด้านทำให้ต้องหลบซ่อนในสังคม แต่ก็ยังคงลักลอบเรียนภาษาเวียดนามเฉพาะในกลุ่มหรือในคุ้มเดียวกัน ส่วนกรรณิการ์ วรหาร (2556, หน้า 156-157, หน้า 160) ก็กล่าวไว้เช่นกันว่า ในอดีตมีการเรียนภาษาเวียดนามแบบหลบ ๆ ซ่อน ๆ ตามบ้านเรือนในตอนเย็นหลังเลิกเรียนจากโรงเรียน ปู่ย่าตายายจะให้เหตุผลว่าจะต้องสอนภาษาเวียดนามให้ลูกหลานเพื่อไม่ให้ลืมความเป็นเวียดนาม และหากลูกหลานคนไหนพูดภาษาไทยก็จะถูกตำหนิว่าลืมชาติ นอกจากจะถึงบังคับให้ลูกหลานพูดภาษาเวียดนามแล้วก็ยังแต่งเพลงปลุกอารมณ์รักถิ่นฐานบ้านเกิด นั่นก็คือประเทศเวียดนามนั่นเอง ดังนั้น จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้คนรุ่นนี้มีความสามารถทางภาษาเวียดนามทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนในระดับที่ดีถึงดีมาก และเกิดความตระหนัก เห็นคุณค่า สำนึกรัก และภาคภูมิใจในบรรพบุรุษของตนและพยายามที่จะสืบทอดภาษาและวัฒนธรรมอันดีงามของกลุ่มตนให้กับลูกและหลานสืบทอดต่อไป

รุ่นที่ 2 หรือกลุ่มวัยกลางคน รุ่นนี้เกิดและเติบโตในประเทศไทย แม้ในอดีตสมัยเป็นเด็กจะได้รับการเลี้ยงดูและการอบรมสั่งสอนเป็นภาษาเวียดนาม แต่เมื่อเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐก็ได้รับอิทธิพลทางภาษาจากสังคมรอบข้าง ทั้งภาษาลาวอีสานซึ่งเป็นภาษาของคนส่วนใหญ่ในอำเภอธาตุพนม และภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ทำให้ทั้ง 2 ภาษาเริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อรุ่นนี้มากยิ่งขึ้น และในที่สุดภาษาเวียดนามจึงหมดความสำคัญและหมดบทบาทลงไปจากชีวิตประจำวัน ประกอบกับการได้รับสัญชาติไทยทำให้สถานภาพทางสังคมดีขึ้น เพราะจากอดีตพ่อแม่หรือปู่ย่าตายายเป็นชาวเวียดนามมีสถานภาพเป็น “ผู้อพยพ” จึงถูกจำกัดสิทธิหลายประการ ทำให้บางครั้งก็ต้องปกปิดตัวตนว่าเป็นลูกหลานของชาวเวียดนามอพยพ จึงอาจเป็นบาดแผลหรือความทรงจำที่เลวร้ายสำหรับคนรุ่นนี้ ดังนั้นเมื่อมีสถานะทางสังคมที่ดีขึ้นจึงไม่ส่งต่อความเป็นเวียดนามให้กับลูกหลานของคน และจะแสดงความเป็นคนไทยให้คนอื่นได้รับรู้และยอมรับ ดังที่ณัฐพล ณ สงขลา (2563, หน้า 16-18, หน้า 33-34) กล่าวไว้ว่า หลักจากรัฐบาลมีนโยบายให้ “สัญชาติไทย” กับลูกหลานชาวเวียดนามอพยพ และให้ “สถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย” กับชาวเวียดนามอพยพ ทำให้พวกเขากลายเป็น “ชาวไทยใหม่” หรือ “ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม” ชาวเวียดนามอพยพหลายครอบครัวจึงละทิ้งความเป็นเวียดนาม พยายามปกปิดและไม่ส่งผ่านความเป็นเวียดนามสู่ลูกหลาน รวมทั้งพยายามแสดงตัวตนว่าตนเองเป็นคนไทยทำให้ลูกหลานหรือกลุ่มเด็กและเยาวชนกลายเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์ และไม่มีความสนใจที่จะมีปฏิสัมพันธ์ใด ๆ กับเวียดนาม หรือแม้แต่การมีส่วนร่วมต่อการรวมกลุ่มของชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม ขณะกรรณิการ์ วรหาร (2556, หน้า 161) ก็กล่าวไว้อย่างสอดคล้องกันว่า เมื่อรัฐบาลประกาศให้สัญชาติกับชาวเวียดนามอพยพจึงทำให้ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามดำเนินชีวิตแบบไทยเพิ่มมากขึ้น มีความเป็นเวียดนามลดน้อยลงกลายเป็นคนไทยใหม่ ไม่เห็นความสำคัญของความเป็นเวียดนาม บางครอบครัวก็ไม่เปิดรับความเป็นเวียดนาม ส่งผลให้ลูกหลานชาวไทยเชื้อสายเวียดนามเลือกที่จะรับความเป็นไทยมากกว่าความเป็นเวียดนาม และยิ่งเมื่อเกิดและเติบโตที่ประเทศไทย สำนึกความเป็นไทยยิ่งเพิ่มมากขึ้น สำนึกความเป็นเวียดนามก็ยิ่งลดลง จนในที่สุดรุ่นที่ 3 ก็จะกลายมาเป็นคนไทยอย่างเต็มตัว

รุ่นที่ 3 หรือกลุ่มเด็กและเยาวชนกลายเป็นคนไทยอย่างเต็มตัว จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทำให้เห็นว่าทักษะทางการสื่อสารด้วยภาษาเวียดนามแทบจะไม่หลงเหลือ เพราะส่วนใหญ่แทบไม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาเวียดนามในระดับประโยคได้เลย นอกจากประโยคที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันง่าย ๆ เท่านั้น เช่น “เธอกำลังทำอะไร”, “ฉันกำลังกินข้าว” หรือ “เธอมาจากไหน” เป็นต้น แต่ถึงอย่างไรก็ต้องใช้เวลาสักระยะหนึ่งในการนึกคำศัพท์แล้วเรียบเรียงให้เป็นประโยค ดังนั้น รุ่นนี้จึงจะใช้ภาษาลาวอีสานและภาษาไทยแทนการใช้ภาษาเวียดนาม แม้ว่าปู่ย่าตายายจะพูดเป็นภาษาเวียดนามด้วยก็ตาม

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อการสืบทอดภาษาเวียดนามของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม ทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคม ซึ่งเริ่มจากปัจจัยส่วนบุคคลทั้งทัศนคติทางภาษาและความสามารถทางภาษาล้วนมีผลต่อการสืบทอดภาษาเวียดนาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหากชาวไทยเชื้อสายเวียดนามมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาเวียดนามแล้วก็มีแนวโน้มที่จะพยายามเรียนรู้ภาษาเวียดนามให้มากขึ้น และพยายามใช้ภาษาเวียดนามให้มากขึ้นด้วย ดังที่ผลการวิจัยของ ศิริรัตน์ ชูพันธ์ อรรถพลพิพัฒน์ (2556, หน้า 24-25) ที่ศึกษาทัศนคติของคนกะเหรี่ยงที่มีต่อภาษากะเหรี่ยงและภาษาไทย และผลการวิจัยภัสร์ธีรา ฉลองเดช (2559, หน้า 125) ที่ศึกษาทัศนคติต่อภาษาตากใบของผู้พูดภาษาตากใบในอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยทั้ง 2 เรื่องยืนยันว่า การมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาช่วยให้เกิดการสืบสืบทอดภาษาได้ ขณะเดียวกันความสามารถทางภาษาก็เป็นอีกปัจจัยที่แสดงให้เห็นถึงการสืบทอดภาษาเวียดนามในครอบครัวได้เช่นกัน เพราะหากชาวไทยเชื้อสายเวียดนามมีความสามารถทางภาษาเวียดนามก็อาจทำให้ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามใช้ภาษาเวียดนามในครอบครัวมากขึ้นซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดการสืบทอดภาษาในครอบครัวได้ แต่หากความสามารถทางภาษาเวียดนามลดลงหรือแทบจะไม่มีความสามารถทางภาษาเวียดนามเลย การสืบทอดภาษาก็จะไม่เกิดขึ้นภายในครอบครัว เช่นผลการวิจัยของ สิเนหา วังคะฮาด (2542, หน้า 110) ที่ศึกษาความสามารถทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว กูยและเขมรในบ้านท่าคอยนาง อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เติบโตมาในครอบครัวที่พ่อแม่ใช้ภาษาไทยกับลูกตั้งแต่เด็กสามารถพูดได้เพียงภาษาเดียว คือ ภาษาไทย และไม่สามารถใช้ภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ของพ่อแม่ได้เลย เพราะพ่อแม่ไม่ได้สอนให้ลูกพูดใช้ภาษาประจำกกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ผลการวิจัยนี้เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อลูกไม่สามารถใช้ภาษาประจำกลุ่มชาติของพ่อกับแม่ การสืบทอดภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ในครอบครัวก็จะไม่เกิดขึ้นเลย

ครอบครัวจึงเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างทั้งทัศนคติทางภาษาและความสามารถทางภาษาโดยอาศัยกระบวนการขัดเกลา (Socialization) ภายในครอบครัว เพราะเมื่อลูกหลานมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาและมีความสามารถทางภาษาในระดับที่ดีแล้ว การใช้ภาษาในครอบครัวก็จะเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และนั่นย่อมหมายความว่า เกิดการสืบทอดภาษาขึ้นภายในครอบครัว ดังที่มาฆะ ขิตตะสังคะ และคณะ (2555, หน้า 23) กล่าวไว้ว่า กระบวนการขัดเกลาในครอบครัว ทั้งการเลี้ยงดู การอบรมบ่มนิสัย และการมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวด้วยภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งแต่เด็กจะทำให้ลูกหลานสามารถใช้ภาษาเพื่อสื่อสารกับพ่อแม่และญาติ ๆ ซึ่งจะทำให้ไม่ลืมการใช้ภาษาและวัฒนธรรมประจำกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ขณะที่สุนทราภรณ์ ตาลกุล (2557, หน้า 34) ก็ได้อธิบายไว้อย่างสอดคล้องกันว่า ครอบครัวเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการสืบทอดภาษา โดยผ่านการอบรมสั่งสอนและใช้ภาษาเพื่อพูดคุยกันในครอบครัว เพราะครอบครัวคือสถาบันแรกที่ลูกหลานมีโอกาสได้เรียนรู้ภาษา

แม้ผลการวิจัยจะแสดงให้เห็นว่า การสืบทอดภาษาเวียดนามมีแนวโน้มที่จะลดน้อยลงหรือแทบจะไม่เกิดขึ้นเลยในบางครอบครัว แต่ผลการวิจัยก็แสดงให้เห็นอีกว่ายังมีปัจจัยทางสังคมอื่น ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการสืบทอดภาษาเวียดนามได้ นั่นก็คือสถาบันทางสังคม โดยเฉพาะสมาคมชาวไทยเชื้อสายเวียดนามอำเภอธาตุพนม มีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ภาษาเวียดนามภายในครอบครัวและใช้ภาษาเวียดนามกับชาวไทยเชื้อสายเวียดนามด้วยกัน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ทั้งนายกสมาคมฯ และรองนายกสมาคมฯ ทำให้เห็นว่าพันธกิจหลักของสมาคมฯ คือ การธำรงอัตลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในอำเภอธาตุพนม ให้คงอยู่คู่กับชาวไทยเชื้อสายเวียดนามต่อไป ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมของสมาคมก็ต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ทั้งโรงเรียนซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ เช่น ในโรงเรียนธาตุพนมก็มีครูที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีทางด้านภาษาเวียดนามมาสอนภาษาเวียดนามโดยเฉพาะ เป็นต้น รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งสามารถออกข้อบัญญัติต่าง ๆ ที่จะส่งให้ส่งเสริมการใช้ภาษาเวียดนามในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนามได้ ตลอดจนสภาวัฒนธรรมอำเภอธาตุพนม และสภาวัฒนธรรมตำบลก็มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการสนับสนุนให้เกิดการธำรงภาษาเวียดนามเช่นเดียวกัน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า สถาบันทางสังคมเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นฟันเฟืองเกื้อหนุนกันและกันเพื่อให้เกิดการสืบทอดภาษาเวียดนามได้ ดังที่สุนทราภรณ์ ตาลกุล (2557, หน้า 45) และสุนทราภรณ์ ตาลกุล, สุภาภรณ์ ศรีดี และไพบูรณ์ คะเชนทรพรรค์ (2559, หน้า 178) ได้กล่าวไว้อย่างสอดคล้องกันว่า สถาบันทางสังคมทำหน้าที่เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน หากครอบครัวไม่ทำหน้าที่ไม่สอนให้ใช้ภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ สถาบันทางสังคมอื่น ๆ เช่น โรงเรียน ก็จะสอนให้ใช้ภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ได้ ขณะที่จิตกวี กระจ่างเมฆ

(2560, หน้า 24-25) ได้เสนอถึงการสืบทอดภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ สรุปได้ว่า นอกจากผู้อาวุโสรุ่นปู่ย่า ตายาย หรือรุ่นพ่อแม่จะอบรมสั่งสอนลูกหลานของตนภายในครอบครัวแล้ว สถาบันการศึกษาก็มีส่วนสำคัญ โดยเฉพาะโรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและให้ปราชญ์ท้องถิ่นเข้ามาสอนภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ก็จะช่วยให้ภาษานั้นธำรงอยู่ได้

นอกจากนี้ จิตรดารมย์ รัตนะวุฒิ (2560, หน้า 139, หน้า 155-159) ได้กล่าวถึงมาตรการทางกฎหมายของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทหน้าที่ส่งเสริม อนุรักษ์ และคุ้มครองภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) สรุปได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ 1) ส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมโดยการสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมโดยการปลูกฝังให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่า แก่นสาระและความสำคัญของวัฒนธรรมโดยอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และ 3) คุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมผ่านการดำเนินการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดเวทีวัฒนธรรม ฟื้นฟูวัฒนธรรม สร้างพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น ดังนั้นทั้งสภาวัฒนธรรมซึ่งเป็นหน่วยภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทหน้าทีตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ดังนั้น จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า แม้การสืบทอดภาษาเวียดนามแทบจะไม่หลงเหลือในกระบวนการสื่อสาร เพราะมีเพียงชาวไทยเชื้อสายเวียดนามรุ่นที่ 1 เท่านั้นที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารและพยายามจะสืบทอดภาษาเวียดนาม ขณะที่ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามอีก 2 รุ่นไม่ได้ทำหน้าที่สืบทอดภาษาในกระบวนการสื่อสาร ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นโจทย์ที่ท้าท้ายอย่ายิ่งว่าจะมีวิธีการอย่างไรที่จะช่วยให้เกิดการสืบทอดภาษาเวียดนามขึ้นภายในครอบครัวของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามเพื่อให้ภาษาเวียดนามยังคงธำรงอยู่ได้ต่อไป ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะต้องอาศัยกลุ่มย่อยทางสังคมหรือสถาบันทางสังคมอีกหลายสถาบันทำหน้าที่เป็นฟันเฟืองเกื้อหนุนกันและกันทำให้การสืบทอดภาษาเวียดนามเกิดขึ้นในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนามเพื่อให้ภาษาเวียดนามยังคงธำรงอยู่ได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานภาครัฐและเอกชนสามารถนำผลการวิจัยเพื่อประกอบการกำหนดนโยบายทางภาษา (Language Policy) เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้ภาษาเวียดนามของชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม ครูผู้สอนภาษาเวียดนามและครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสามารถนำผลการวิจัยเพื่อจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นหรือหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่นเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมเวียดนามของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เพื่อช่วยกันอนุรักษ์และสืบสานภาษาและวัฒนธรรมให้สามารถธำรงอยู่ได้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษาเวียดนามของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในชุมชนอื่น ๆ

2.2 ควรเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษาของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในชุมชนอื่น ๆ โดยเฉพาะชุมชนที่มีชาวไทยเชื้อสายเวียดนามอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น บ้านนาจอก อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เป็นต้น หรือพื้นที่ตามจังหวัดในประเทศไทย เช่น อุบลราชธานี มุกดาหาร สกลนคร อุดรธานี หนองคาย เป็นต้น

2.3 ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อหาแนวทางและส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการสืบทอดภาษาเวียดนามของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ วรหาร. (2556). *การสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นเวียดนามของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในหมู่บ้านมิตรภาพไทย-เวียดนาม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม.* วิทยานิพนธ์ ว.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จตุพร ดอนโสม. (2551). *การสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายเวียดนามบ้านนาจอก ตำบลหนองญาติ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม.* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จิตกวี กระจ่างเมฆ. (2560). อนุรักษ์และสืบทอดภาษาถิ่น: ภาษาลาวคลั่ง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร. พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2*(2), 10-26.

จิตรดารมย์ รัตนะวุฒิ. (2560). มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการอนุรักษ์และการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาการแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน. *วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น, 1*(1), 135–169.

ณรงค์ศักดิ์ คูบุญญอารักษ์. (2560). *บทบาทของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน.* วิทยานิพนธ์ ปร.ด. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ณัฐพล ชารีรักษ์. (2563). *การเลือกใช้ภาษาของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในโรงเรียนธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม.* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ณัฐพล ณ สงขลา. (2563). *บทบาทของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในการส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม: ศึกษาระหว่างปี ค.ศ. 2001-2019.* รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต. กรุงเทพฯ: สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ.

ทวี รุ่งโรจน์อุดมผล. สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2564.

ธนทรัพย์ มีทรัพย์. (2549). *พฤติกรรมการสื่อสารเพื่อการสืบทอดภาษาจีนในเขตชุมชนชาวจีนกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ นศ. ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิภากร กำจรเมนุกูล. (2556). *การสื่อสารการเมืองของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* วิทยานิพนธ์ ปร.ด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เฟื่องฟ้า ลัยมณี. (2556). *การผสมกลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในจังหวัดสกลนคร.* วิทยานิพนธ์ ปร.ด. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ภัสร์ธีรา ฉลองเดช. (2559). สถานการณ์และทัศนคติการใช้ภาษาตากใบ ในอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มาฆะ ขิตตะสังคะ และคณะ. (2555*). วัฒนธรรมและภาษาสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย.* รายงานการวิจัย. เชียงราย: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ศิริรัตน์ ชูพันธ์ อรรถพลพิพัฒน์. (2556). ทัศนคติของคนกะเหรี่ยงที่มีต่อภาษากะเหรี่ยงและภาษาไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 5*(1), 137-162.

สิเนหา วังคะฮาด. (2542). *ภาวะหลายภาษาในชุมชนบ้านท่าคอยนาง ตำบลสวาย อำเภอปราง์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ.* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุนทราภรณ์ ตาลกุล. (2557). *การสื่อสารเพื่อการสืบทอดภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสกลนคร.* วิทยานิพนธ์ นศ.ม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุนทราภรณ์ ตาลกุล สุภาภรณ์ ศรีดี และไพบูรณ์ คะเชนทรพรรค์. (2559). การสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษาถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสกลนคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 13*(63), 169–179.

เหงียน ถิ ถ่าว. (2552). *อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี.* การค้นคว้าอิสระ ศศ.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

เหนือขวัญ บัวเผื่อน. (2560). วัฒนธรรมการสืบทอดภาษาของชาวไทยเชื้อสายจีน ดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 11*(3), 282–295.

Chareerak, N. & Wongpinanwatana, W. (2018). Phu Thai Language Transmission in Phu Thai Ethnic Group in Renu Nakhon District, Nakhon Phanom Province.In Jung, H. (Ed.), *Proceedings of International Conference Commemorating the 60th Anniversary of Korea-Thailand Diplomatic Relations (pp. 273-282).* Seoul, Korea: Department of Thai, Hankuk University of Foreign Studies.